

Горпинченко Ганна Всеволодівна – асистент кафедри соціології та соціальної роботи ПДТУ, здобувач наукового ступеня кандидата педагогічних наук (м. Маріуполь, Україна).

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор В.В. Черновецький

УДК 378.1 : 37.017.4

НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ВИХОВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

С.Ф. Рашидов

У статті проаналізовано найважливіші документи внутрішнього законодавства України, змістом яких є освіта й виховання цінностей громадянського суспільства.

***Ключові слова:** освіта, виховання, цінності громадянського суспільства, національне право.*

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

У цивілізованих державах суспільні відносини, діяльність соціальних інститутів і поведінка людини регулюються насамперед правовими нормами. Одним із найважливіших аспектів розвитку громадянського суспільства є право. При цьому специфіка взаємозв'язку права та громадянського суспільства полягає в тому, що право не лише закріплює базові для громадянського суспільства цінності, а й відчуває на собі зворотний вплив із боку суспільства, яке бере активну участь у державотворчому процесі, включається в процес розроблення проектів різних нормативно-правових актів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор

У вітчизняній правовій та педагогічній науці проблемам громадянського суспільства та громадянської культури у нормативно-правових документах присвячено праці Т. Бойко, О. Кафарської, М. Лациби, І. Припхан, Л. Стручкової-Гуменної та ін.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

Наша робота – аналіз нормативно-правових документів вітчизняного законодавства, змістом яких є цінності громадянського суспільства.

Формування цілей статті (постановка завдання)

Мета статті – проаналізувати документи внутрішнього законодавства України, змістом яких є освіта й виховання цінностей громадянського суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів

Поряд із міжнародними документами в Україні є чимало нормативно-правових актів, які регулюють суспільних відносини у галузі навчання, виховання, професійної, наукової, загальнокультурної підготовки громадян України.

Так, у Законі України «Про освіту» метою освіти названо «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями» [1].

Цим же законом визначено основні принципи освіти в Україні: доступність для кожного громадянина державних освітніх послуг; гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей; зв'язок із світовою та національною історією, культурою, традиціями; незалежність освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій; науковий, світський характер освіти; інтеграція з наукою і виробництвом; взаємозв'язок з освітою інших країн; гнучкість і прогностичність системи освіти; єдність і наступність системи освіти; безперервність і різноманітність освіти; поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті [1].

Пріоритетними напрямками реформування виховання в Українській державі є: формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, бажання працювати задля розквіту держави, готовності її захищати; забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, жінки-матері, культури та історії рідного народу; формування високої мовної культури, оволодіння українською мовою; прищеплення

шанобливого ставлення до культури, звичаїв, традицій усіх народів, що населяють Україну; виховання духовної культури особистості; створення умов для вільного вибору нею своєї світоглядної позиції; утвердження принципів загальнолюдської моралі: правди, справедливості, патріотизму, доброти, працелюбності, інших добродійностей; формування творчої, працелюбної особистості, виховання цивілізованого господаря; забезпечення повноцінного фізичного розвитку дітей і молоді, охорони та зміцнення їх здоров'я; виховання поваги до Конституції, законодавства України, державної символіки; формування глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю; забезпечення високої художньо-естетичної освіченості і вихованості особистості; формування екологічної культури людини, гармонії її відносин з природою; розвиток індивідуальних здібностей і талантів молоді, забезпечення умов їх самореалізації; формування у дітей і молоді уміння міжособистісного спілкування та підготовка їх до життя в умовах ринкових відносин [5].

Цінності громадянського суспільства знайшли відображення в нормативно-правових документах і розробках, присвячених вихованню громадянськості, патріотизму та формуванню національної свідомості.

У «Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності» визначається, що «громадянське виховання – процес формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що надає людині можливість відчувати себе морально, соціально, політично, юридично дієздатною та захищеною» [2, с.6]. Громадянське виховання покликане долучати особистість до суспільного життя, в якому права людини виступають визначальними.

Виховання громадянськості має бути спрямованим передусім на розвиток патріотизму, важливою якістю якого має бути турбота про благо народу, сприяння становленню і утвердженню України як правової, демократичної, соціальної держави, готовність відстояти незалежність Батьківщини. Важливе місце у змісті громадянського виховання посідає формування культури міжетнічних відносин – реалізації взаємозалежних інтересів етносів, народностей у процесі економічного, політичного, соціального і духовного життя на принципах свободи, рівноправності, взаємодопомоги, миру, толерантності. У документі визначено такі принципи громадянського виховання особистості: принцип гуманізації та демократизації виховного процесу, що передбачає рівноправність

учасників педагогічної взаємодії, їх взаємоповагу; принцип самоактивності й саморегуляції, який сприяє розвитку у вихованця суб'єктних характеристик, формує здатність до критичності й самокритичності, до прийняття самостійних рішень, що поступово виробляє громадянську позицію особистості, почуття відповідальності за її реалізацію у діях та вчинках; принцип системності, згідно з яким процес громадянського виховання зумовлюється гармонійністю розвитку низки взаємопов'язаних новоутворень у структурі особистості: фрагментарність, односторонність; принцип комплексності та міждисциплінарної інтегрованості, який передбачає налагодженість у громадянському вихованні тісної взаємодії та об'єднання навчального й виховного процесів, зусиль найрізноманітніших інституцій – сім'ї, дошкільних закладів, школи, громадських спілок, дитячих, молодіжних самодіяльних угруповань, релігійних організацій – усіх об'єднань, що причетні до процесу виховання та самовиховання; принцип наступності та безперервності: починаючись у дошкільному віці, з перших років життя дитини, громадянське виховання проходить ряд етапів, протягом яких поступово ускладнюються, урізноманітнюються зміст та напрями розвитку тих утворень, котрі загалом складають цілісну систему характеристик процесу утворення громадянських чеснот особистості; принцип культуровідповідності, що в цьому контексті передбачає органічну єдність громадянського виховання з історією та культурою народу, його мовою, народними традиціями та звичаями, що забезпечують духовну єдність, наступність та спадкоємність поколінь; принцип інтеркультурності, що передбачає інтегрованість української національної культури у контекст загальнодержавних, європейських і світових цінностей, у загальнолюдську культуру.

Згідно з концепцією мета громадянського виховання – сформувати свідомого громадянина-патріота, тобто людину, якій притаманні особистісні якості й риси характеру, спосіб мислення, вчинки та поведінка, спрямовані на розвиток демократичного громадянського суспільства в Україні. Вона конкретизується через систему таких завдань: визнання й забезпечення прав людини як гуманістичної цінності та єдиної норми всіх людей без будь-яких дискримінацій; усвідомлення взаємозв'язку між ідеями індивідуальної свободи, прав людини та її громадянською відповідальністю; формування національної свідомості; визнання духовної єдності поколінь та спільності культурної спадщини; виховання почуття патріотизму, відданості у служінні Батьківщині; формування поваги до

таких цінностей, як свобода, рівність, справедливість; формування соціальної активності особистості на основі соціальних умінь: готовність до участі у процесах державотворення, здатність до спільного життя та співпраці у громадянському суспільстві, готовність взяти на себе відповідальність; здатність розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів, здатність до самостійного життєвого вибору; розвиток критичного мислення і формування відповідальності за свої дії; формування політичної та правової культури засобами громадянської освіти, яка забезпечує знання про політичні системи та владу на всіх рівнях суспільного життя, про закони та законодавчі системи; виховання поваги до Конституції України, законодавства, державної мови; формування сприйнятливості до культурного плюралізму, толерантного ставлення до інших культур і традицій; усвідомлювати та відстоювати особисту позицію в тих чи інших питаннях, вміння знаходити нові ідеї та критично аналізувати проблеми, брати участь у дебатах, вміння переосмислювати дії та аргументи, передбачати можливі наслідки дій та вчинків; уміння визначати форми та способи своєї участі в житті суспільства, спілкуватись з демократичними інститутами, органами влади, захищати і підтримувати закони та права людини, бути обізнаним зі способами соціального захисту; вироблення негативного ставлення до будь-яких форм насильства; активне попередження тенденцій до виявлення деструктивного націоналізму, проявів шовінізму, фашизму; формування у молодого покоління почуття патріотизму, відданості Батьківщині й водночас відчуття належності до світової спільноти [2, с.6].

У законодавстві України міститься визначення громадянської культури.

Так, у Додатку до Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності, розробленої Академією педагогічних наук України, громадянська культура визначена як ставлення індивідів до інституцій держави та настанов влади, їхньої законслухняності та критичної вимогливості. Громадянська культура виражається у ставленні населення до існуючого порядку, у знанні і визнанні ним суспільних норм, готовності їх дотримуватися. До змісту громадянської культури належать знання людей про їхні права й обов'язки, про влаштування держави, про політичні системи, процедури політичного, зокрема виборчого, процесу [2, 6-7]. Поряд з громадянським у нормативних документах існує поняття громадянсько-правове виховання,

яке означає: прищеплення поваги до прав і свобод людини та громадянина; виховання поваги до Конституції, законів України, державних символів України; виховання громадянського обов'язку перед Україною, суспільством; формування політичної та правової культури особистості; залучення студентської молоді до участі у добровільних акціях і розвитку волонтерського руху [3].

Значна кількість нормативно-правових актів в Україні присвячена саме вихованню патріотизму. Закон України «Про позашкільну освіту» у ст. 8 серед основних завдань позашкільної освіти називає виховання «патріотизму, любові до України, поваги до народних звичаїв, традицій, національних цінностей українського народу» [10].

Виховання у молоді патріотизму та «бажання активно сприяти утвердженню державності в Україні» передбачено комплексними заходами Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні («Молодь України») [8].

Розпорядженням Президента України від 29 червня 2001 року «Про заходи щодо дальшого вдосконалення системи патріотичного виховання молоді» патріотичне виховання молодого покоління визнається важливим чинником державотворчих процесів та становлення громадянського суспільства в Україні [7].

У Постанові Верховної Ради України від 22 травня 2003 року йдеться про необхідні заходи Кабінету Міністрів України у створенні соціально-економічних, організаційних умов і гарантій у сферах патріотичного виховання молоді, її соціального становлення [6, с.7].

У Концепції Державної програми розвитку освіти на 2006-2010 роки констатується, що, на жаль, «вітчизняна освіта не повною мірою спрямована на утвердження національної ідеї і патріотизму і поки що не відповідає вимогам формування громадянського суспільства, демократизації, відкритості та прозорості», а «навчально-виховний процес ще не спрямовується на всебічний розвиток особистості, задоволення її потреб, виховання свідомого громадянина, патріота». Основними шляхами розв'язання проблем у цій сфері визнаються: активізація процесів національної самоідентифікації особистості, підвищення національної свідомості, громадянського авторитету індивідуума, зміцнення статусу українця у міжнародному соціокультурному середовищі [12].

Про національне виховання йдеться у Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»). Національне виховання має

бути спрямоване на формування світоглядної свідомості, ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, інших соціально значущих надбань.

В основу національного виховання мають бути покладені принципи гуманізму, демократизму та ін. «Головна мета національного виховання – набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді незалежно від національної належності особистісних рис громадян Української держави, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури» [5].

Національне виховання потребує докорінних змін: наповнення його культурно-історичними надбаннями українського народу; впровадження нових підходів, виховних систем, форм і методів виховання, які відповідали б потребам розвитку особистості, сприяли розкриттю її талантів, духовно-емоційних, розумових і фізичних здібностей; розроблення теоретико-методологічних аспектів національної системи виховання з урахуванням вітчизняного і зарубіжного досвіду; об'єднання зусиль державних і громадських інституцій у вихованні молоді, сприяння діяльності дитячих та юнацьких організацій; розвиток різноманітних дитячих і молодіжних об'єднань за інтересами, позашкільних освітньо-виховних закладів (будинків школярів, станцій юних техніків, натуралістів, мережі дитячо-юнацьких спортивних шкіл, музичних і художніх студій, малих академій народних мистецтв тощо); організація родинного виховання та освіти як важливої ланки виховного процесу і забезпечення педагогічного всеобучу батьків; активний обмін надбаннями духовної культури між усіма народами, які населяють Україну, а також з українською діаспорою; широке використання в навчально-виховному процесі високохудожніх творів літератури та мистецтва; докорінні зміни в підготовці і перепідготовці педагогічних кадрів для національного виховання [5].

Основною метою національного виховання відповідно до Указу Президента України «Про національну доктрину розвитку освіти» від 17 квітня 2002 р. є виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури міжособистісних взаємовідносин, формування у молоді потреби та уміння жити в громадянському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової, екологічної культури [9].

Відповідно до положень Концепції національне виховання студентської молоді від 25 червня 2009 р. - це система поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, що створена упродовж віків народом і покликана формувати світоглядні позиції та ціннісні орієнтири молоді, яка реалізується через комплекс відповідних заходів. Національний характер виховання полягає у формуванні людини як громадянина України незалежно від її етнічного та соціального походження, віросповідання та передбачає створення спільноти самодостатніх людей, які об'єднані національною ідеєю та оберігають свої цінності й свободи [3].

Головною метою національного виховання студентської молоді є формування свідомого громадянина – патріота Української держави, активного провідника національної ідеї, представника української національної еліти через набуття молодим поколінням національної свідомості, активної громадянської позиції, високих моральних якостей та духовних запитів.

Завданнями національного виховання студентської молоді є: формування національної свідомості, гідності громадянина, виховання поваги й любові до рідної землі й українських традицій; підготовка свідомої інтелігенції України, збереження інтелектуального генофонду нації; вироблення чіткої громадянської позиції, прищеплення молодим людям віри у верховенство закону, який є єдиною гарантією свободи; підняття престижу української мови в академічному середовищі, забезпечення і розвиток україномовного освітнього простору; формування у суспільній свідомості переваг здорового способу життя, культу соціально активної, фізично здорової та духовно багатой особистості; створення необхідних умов для ефективного розвитку студентського самоврядування, виявлення його потенційних лідерів та організаторів; забезпечення високого рівня професійності та вихованості молоді людини, сприяння розвитку індивідуальних здібностей, таланту та самореалізації; плекання поваги до своєї *almamater*, дотримання і розвиток демократичних та академічних традицій вищого навчального закладу.

Національно-виховна діяльність проводиться за такими напрямками:

- національно-патріотичне виховання;
- інтелектуально-духовне виховання;
- моральне виховання;
- екологічне виховання;
- естетичне виховання;

- трудове виховання;
- фізичне виховання та утвердження здорового способу життя;
- громадянсько-правове виховання.

При цьому національно-патріотичне виховання це: формування національної свідомості і відповідальності за долю України; виховання любові до рідної землі, її історії, відновлення і збереження історичної пам'яті; культивування кращих рис української ментальності (працелюбності, індивідуальної свободи, глибокого зв'язку з природою та ін.); виховання бережного ставлення до національного багатства країни, мови, культури, традицій [3].

Метою «Концепції національно-патріотичного виховання молоді» є сприяння вихованню у молодого покоління почуття патріотизму, формування особистості на засадах духовності, моральності, толерантності, забезпечення створення умов для інтелектуального, культурного та фізичного розвитку, реалізації науково-технічного та творчого потенціалу молодих громадян, а також сприяння ефективній діяльності центрів патріотичного виховання молоді.

У Концепції визначено такі завдання національно-патріотичного виховання:

- розвиток у суспільстві високої соціальної активності, громадянської відповідальності, духовності, становлення громадянського суспільства, що складатиметься з громадян, які володіють високою свідомістю та здатністю виявити її в повсякденній діяльності із забезпечення сталого розвитку;

- утвердження у суспільстві поваги до культурного та історичного минулого України;

- створення і забезпечення реалізації можливостей для повноцінної соціалізації молодих громадян, більш активного залучення їх у вирішення соціально-економічних, культурних, правових, екологічних та інших проблем як загальнодержавного так і місцевого значення;

- виховання молодих громадян у дусі поваги до Конституції країни, законності, норм суспільного та колективного життя, створення умова для забезпечення реалізації конституційних прав людини та його обов'язків, громадянського та професійного обов'язку;

- розвиток відчуття у громадян почуття гордості, глибокої поваги до символів держави – Герба, Прапора, Гімну України, іншої загальнодержавної та регіональної символіки та історичних святинь,

гордості за країну, а також окремі регіони та міста;

- створення умов для посилення патріотичної направленості телерадіомовлення та інших засобів масової інформації при висвітленні подій та явищ суспільного життя, активна протидія антипатріотизму, маніпулюванню інформацією, фальсифікації історії України;

- формування расової, національної, релігійної терпимості, розвиток дружніх відносин між представниками різних етнічних груп.

Напрямки реалізації концепції національно-патріотичного виховання молоді: удосконалення нормативно-правової бази патріотичного виховання молоді; активізація діяльності органів державної влади у сфері патріотичного виховання молодого покоління; інформаційно-пропагандистське забезпечення національно-патріотичного виховання молоді; співпраця органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями; посилення ролі сім'ї у процесі патріотичного виховання молоді.

Серед напрямів реалізації концепції національно-патріотичного виховання молоді передбачено формування науково-теоретичних і методичних засад національно-патріотичного виховання молоді, яке повинно відбуватись таким шляхом: здійснення заходів щодо розширення фактографічної бази історичних подій, публікація нових архівних документів, видання воєнно-історичної літератури, мемуарів, довідкових матеріалів про здобутки України за роки незалежності, серій книг патріотичної спрямованості, календарів; включення проблематики патріотичного виховання молоді до дослідницьких програм та планів наукових і навчальних закладів; підготовка та видання наукових праць, науково-методичних, навчальних посібників і рекомендацій з питань патріотичного виховання молоді; розроблення та впровадження типових навчальних програм з питань патріотичного виховання молоді в закладах освіти; вивчення інтересів, запитів, настроїв та уподобань молоді, зокрема шляхом проведення моніторингового соціологічного дослідження; систематичне проведення науково-практичних конференцій, семінарів, у тому числі всеукраїнської науково-практичної конференції з проблем патріотичного виховання молоді; вивчення світового досвіду з питань патріотичного виховання молоді; створення на базі кращих наукових установ і закладів освіти експериментальних центрів для опрацювання виховних інновацій, поширення передового досвіду; підвищення професійної кваліфікації педагогів та вихователів, соціальних працівників,

інших фахівців у сфері соціального становлення та розвитку молоді [4].

Значну роль у формуванні цінностей громадянського суспільства відіграє участь студентів у молодіжних громадських організаціях. Особистість громадянина формується за умови його реальної включеності у діяльність, коли апробуються, перевіряються на практиці відповідні громадянські цінності. У Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» є статті, присвячені молодіжним громадським об'єднанням: ст. 14 «Правовий статус молодіжних громадських організацій» та ст. 15 «Гарантії діяльності молодіжних громадських організацій». Згідно з цими статтями держава забезпечує право молоді на створення молодіжних громадських організацій і вони мають право вносити до органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування пропозиції з питань соціального становлення та розвитку молоді [11].

Консультації з громадськістю проводяться у формі публічного громадського обговорення, що передбачає організацію і проведення: конференцій, семінарів, форумів, громадських слухань, «круглих столів», зборів, зустрічей із громадськістю, громадських приймалень тощо. Передбачено, що консультації з громадськістю можуть проводитись шляхом вивчення громадської думки, а саме: проведення соціологічних досліджень та спостережень; запровадження спеціальних рубрик у друкованих та електронних засобах масової інформації; проведення експрес-аналізу коментарів, відгуків, інтерв'ю, інших матеріалів у пресі, на радіо та телебаченні для визначення позиції різних соціальних груп; опрацювання та узагальнення висловлених у зверненнях громадян зауважень і пропозицій; проведення аналізу цільової інформації, що надходить до спеціальних скриньок. Концепцією Державної програми розвитку освіти на 2006-2010 роки до основних шляхів розв'язання проблем у сфері освіти належать всебічна підтримка громадських організацій, розширення ролі студентського і учнівського самоврядування у навчально-виховному процесі тощо [12].

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Таким чином, в Україні значна кількість нормативно-правових актів присвячена саме вихованню цінностей громадянського суспільства: патріотизму, громадянськості, формуванню національної свідомості тощо. Потребують вирішення на державному рівні питання подальшого удосконалення законодавства, особливо механізмів втілення в життя

цінностей громадянського суспільства. Держава та навчальні заклади повинні визначити основні напрями правової освіти та заходи щодо їх реалізації, створити необхідні умови для набуття студентською молоддю правових знань та навичок їх застосування, забезпечення джерелами правової інформації, що одночасно виступають факторами й умовами виховання цінностей громадянського суспільства у студентській молоді.

Література

1. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, N 34, ст. 451.
2. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Освіта України. -2001. - № 32. - С. 6-7.
3. Концепція національного виховання студентської молоді, затверджена рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 25 червня 2009 року [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.mongov.ua/main.phD?Query=newstmD/2009 1/13 07/>
4. Концепція національно-патріотичного виховання молоді [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kinu.gov.ua/sport/control/uk/pufalisri/article7articid=99794&catid=9426>
5. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=896-93-%EF
6. Про заходи Кабінету Міністрів України щодо захисту національних інтересів держави у сферах національно свідомого і патріотичного виховання молодого покоління та забезпечення умов його розвитку: постанова Верховної Ради України від 22 травня 2003 р. // Голос України. - 2003. - 6 черв. - С. 7.
7. Про заходи щодо дальшого вдосконалення системи патріотичного виховання молоді: розпорядження Президента України від 29 червня 2001 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.uazakon.com/document/spart28/inx28337.htm
8. Про Комплексні заходи Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні («Молодь України»): постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 1998 р. [Електронний ресурс]. -Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=348-

98-%EF

9. Про національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. [Електронний ресурс] - Режим доступу: zakon, rada.gov.ua

10. Про позашкільну освіту: Закон України 22 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 46. - Ст. 393

11. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 5 лютого 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 16.-Ст. 167.

12. Про схвалення Концепції Державної програми розвитку освіти на 2006-2010 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 липня 2006 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.uazakon.com/document/fpart15/idx15806.htm

В статье проанализированы важнейшие документы внутреннего законодательства Украины, содержанием которых является образование и воспитание ценностей гражданского общества.

Ключевые слова: образование, воспитание, ценности гражданского общества, национальное право.

The article gives analysis of the most important documents of the national legislation, which content is forming of values of the civil society.

Key words: education, upbringing, values of civil society, national legislation.

Рашидов С.Ф. – докторант кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ, Україна)

Рецензент - Белых О.С., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ, Україна)